

מתוך היקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זרעים סביב לשלחם,
הכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון
זרע שמשון המבואר

פרשת מטות

אות א

פרשת מסעי

אות א

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו **שמשון חיים ב"ר**

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

**יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"**

לקבלת הגיון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב
הרב מנחם בנימין פאשקעס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק
הרב ישראל זילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"ג ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגיונות והספרים.
ניתן להפקיד בבנק מדינת ישראל (17) סניף 635
מספר השבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודביו תורתו הקדושים ינו מכל
צרה וצוקה, וישפיע על הלומדים ועל המסייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתי
בהקדמת ספריו.

לשוחפת של ברכה בכל ית

**מוקד
זרע שמשון**

ארץ ישראל
02-80-80-500

ארה"ב
347-496-5657

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם
לזכות והצלחת

**דניאל אורי
בן רגינה מלכה**

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקי
בכל העולם
וייתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדצה"
צפונה ונגבה"

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'
נתרם
לזכות והצלחת

**אהרן
בן גיטל בילא**
ובל משפחתו
ובל הנלוים אליו

לשפע ברכה
והצלחה גדולה
וסייעתא דשמיא
בכל עכל כל

פְּרִשְׁת מִטּוֹת

א

וּפְרִשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים (ראה תולדות אדם על הספרי מטות פיסקא קנג), לְפִי שֶׁהַשְׂכִּינָה הִיְתָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה (ראה זוהר רעיא מהימנא פרשת פנחס רלב, א), לְכֵן הִיְתָה מִתְנַבֵּא בְּלִשׁוֹן 'זֶה הַדְּבָר', וְיִתֵּר מִשְׁאֵר הַנְּבִיאִים.

פְּסוּק (במדבר ל, ב) 'זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', פֶּרֶשׁ רִשׁוֹ, מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּכֹה אָמַר ה' (שמות יא, ד ועוד), וְהַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּכֹה אָמַר ה' (יהושע כד, ב ועוד), מוֹסִיף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה, שְׁנִתְנַבֵּא בְּלִשׁוֹן 'זֶה הַדְּבָר', עכ"ל.

פסוק זה
הדבר אשר
צוה ה'
פירוש רש"י
מוסיף
עליהם
משה,
שנתנבא
בלשון זה
הדבר

זרע שְׁמִישׁוֹן הַמְּבָאָר

א

נבואת משה ב'זה הדבר' משום שהשכינה היתה מדברת מגורנו
לפי שלא נהנה מעוז הדעת

שְׁמֵשָׁה נִתְנַבֵּא אִף בְּלִשׁוֹן 'זֶה הַדְּבָר', עכ"ל.
וּפְרִשׁוּ הַמְּפָרְשִׁים¹, שֶׁלְּפִי שֶׁהַשְׂכִּינָה הִיְתָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ שֶׁל מֹשֶׁה (ראה זוהר רעיא מהימנא פרשת פנחס רלב, א)¹, לְכֵן הִיְתָה מִתְנַבֵּא בְּלִשׁוֹן 'זֶה הַדְּבָר', שֶׁהוּא לִשׁוֹן אִמְרֵי דָבָר בְּאוֹפֵן הַכּוּרָוּ בִּיְתֵר, וְיִתֵּר מִשְׁאֵר הַנְּבִיאִים שֶׁלֹּא הִיְתָה הַשְׂכִּינָה מְדַבֶּרֶת מִתּוֹךְ גְּרוֹנָם, וְלִכְךָ לֹא אָמְרוּ אֵלָּא כֹּה אָמַר ה'².

מדוע דווקא משה זכה שהשכינה תדבר מתוך גרונו ולומר 'זה הדבר'

עַל הַפְּסוּק (במדבר ל, ב)³ 'זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה', פֶּרֶשׁ רִשׁוֹ², מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּכֹה אָמַר ה' (שמות יא, ד ועוד)³, וְהַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּכֹה אָמַר ה' (יהושע כד, ב ועוד)¹, וּמוֹסִיף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה - מַעֲלַת נְבוּאָת מֹשֶׁה, הִיְתָה יִתְרָה עַל מַעֲלַת נְבוּאָת שְׂאֵר הַנְּבִיאִים,

ציונים ומקורות

ועוד מפרשים, שביארו שנבואת זה הדבר היינו שהתנבא מתוך אספקלריא המאירה, מה שאין כן בשאר הנביאים. 1. לשון הזוהר, בריך אלהא, דוכינא למשמע מלין, מההוא דאתקרי רבן של נביאים, רבן דחכמים, רבן דמלאכי השרת, דקודשא בריך הוא ושכינתיה מדבר על פומוי]- ברוך האלוהים שזיכנו לשמוע דברים ממי שנקרא רבן של נביאים, רבן של חכמים, רבן של מלאכי השרת, שהקב"ה ושכינתו מדבר דרך פיו]. 2. מדברי המפרשים הנ"ל נראה, שמשמעות לשון 'זה הדבר' הוא, שמשאמר לישאל, שעכשיו הקב"ה אומר לכם דיבור זה דרך גרוני. אבל לשון 'כה אמר ה' משמעו, שמקודם הראה הקב"ה את הנבואה לנביא, ורק אחר כך מסר הנביא את הדברים למי שהיתה

א. לשון הפסוק, 'וידבר משה אל ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה'. ב. על פי ספרי (מטות פיסקא קנג). ג. לשון הפסוק, 'ויאמר משה פה אמר ה' פחצת הלילה אני יוצא בתוך מצרים'. ד. לשון הפסוק, 'ויאמר יהושע אל כל העם פה אמר ה' אליהי ישראל בעבר הנהר ישובו אבותיכם מעולם תרח אבי אברהם ואבי נחור ויעבדו אלהים אחרים'. ה. זה לשון התולדות אדם (הרב משה דוד אברהם טרויש זצ"ל [בעל 'מרכבת המשנה' על המכילתא], על הספרי מטות, פיסקא קנג), דנודע מעלות משה שנתנבא ביזה הדבר' היות השכינה מדברת מתוך גרונו של משה, וזה שאמרו (עירובין נד, ב) 'הואיל ומפי הגבורה גמיר', ע"כ. וכן כתב בפנים יפות (דברים יח, טז). אמנם ראה רא"ם

הָיוּ תְלוּיֹת בְּאֶדָם הָרֵאשׁוֹן בְּשֹׂאכֵל
מֵעֵץ הַדַּעַת, וַיֵּשׁ בְּפִיו וַיֵּשׁ בְּרֵאשׁוֹ וְכוּ'
(שמו"ר מ, ג), וְכֻלָּם שָׁמְעוּ וַהֲלָכוּ אַחַר
עֲצַת אִשְׁתּוֹ, וְנִגְהַנוּ מֵאוֹתָהּ הָאֲכִילָה.
אָבֵל מֹשֶׁה הָיָה תְלוּי בְּאֶדָם הָרֵאשׁוֹן
בְּצִוְאוֹ בְּפָנִים בְּמִקּוֹם הַקְּנָה, מְקוֹם

אָמְנָם עֲדוּן צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי, לְמָה
זָכָה מֹשֶׁה בְּזָכוֹת זֶה דְּוָקָא,
שֶׁהִשְׁכִּינָה תְהִיָּה מְדַבְּרַת מִתּוֹךְ גְּרוֹנוֹ.
וַיֵּשׁ לוֹמַר, שְׁכָתָב בְּעַל עֲמוּדֵיהָ שְׁבַעָה
(עמוד הרביעי תורת משה) בְּשֵׁם הַרְמִ"ע
(מאמר צבאות ה' ח"א אות כז), שְׁכָל הַנְּשָׁמוֹת

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאָר

הַנְּשָׁמוֹת - של בני האדם שהיו עתידים
להוולד, הָיוּ תְלוּיֹת בְּאֶדָם הָרֵאשׁוֹן בְּשֹׂאכֵל
מֵעֵץ הַדַּעַת, וַיֵּשׁ נִשְׁמוֹת שֶׁהָיוּ תְלוּיֹת בְּפִיו,
וַיֵּשׁ נִשְׁמוֹת שֶׁהָיוּ תְלוּיֹת בְּרֵאשׁוֹ וְכוּ' (שמו"ר
מ, ג), וְכֻלָּם שָׁמְעוּ וְלֹא מִיחוּ בוֹ, אֲלֵא הֶלְכּוּ
אַחַר עֲצַת אִשְׁתּוֹ חוּהָ לֵאכּוֹל מֵעֵץ הַדַּעַת,
כְּנֶגֶד הַצּוּוֵי שֶׁל הַקְּב"ה, וְנִגְהַנוּ מֵאוֹתָהּ
הָאֲכִילָה. אָבֵל מֹשֶׁה רִבִּינוּ, הָיָה תְלוּי -
נִשְׁמַתוֹ הֵיחָד תְלוּיָהּ בְּאֶדָם הָרֵאשׁוֹן בְּצִוְאוֹ

אָמְנָם עֲדוּן צְרִיכִין אָנוּ לְמוֹדְעֵי - להבין"
לְמָה - בשביל איזה דבר, זָכָה מֹשֶׁה בְּזָכוֹת
זֶה דְּוָקָא, שֶׁהִשְׁכִּינָה תְהִיָּה מְדַבְּרַת מִתּוֹךְ
גְּרוֹנוֹ, מָה שֶׁלֹּא זָכוּ בוֹ שָׂאֵר הַנְּבִיאִים.

נשמת משה שהיתה בגרונו של אדם הראשון לא נהנתה
מחטא עץ הדעת

וַיֵּשׁ לוֹמַר, בַּהֲקֵדָם מָה שְׁכָתָב בְּעַל
עֲמוּדֵיהָ שְׁבַעָה (עמוד הרביעי תורת משה)^ט, בְּשֵׁם
הַרְמִ"ע (מאמר צבאות ה' ח"א אות כז), שְׁכָל

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

צבאות ה' הקדמה גדולה ונפלאה בהאריכות, וזה
קיצור עניינה, לפי שבאדם הראשון היו תלויה כל
הנשמות, כדברי רז"ל יש בראשו, ובא הנחש והסית
והדיח לגבור רוח הטומאה על כל הברואים,
להוציאם מרשות הקב"ה לרשות מלאך אל אחר,
והאכילה מעץ הדעת טוב ורע, ונתנה לבעלה, ולכל
הברואים שהיו תלויים בו, וכאשר אכלו נהנו מגזל,
כי נצטוו עליו שלא לאכול, והיה איסור בדבר וגזל,
ועל ידי זה נטמאו כולם ונתערבו ברע, ומשה רבינו
היה תלוי גם כן בו עם הדורות, ולא רצה ליהנות
מהאיסור והגזל, ולכן נאמר עליו (במדבר יז, ז) 'בכל
ביתי נאמן הוא', שהיא נאמן שלא נחשד בגזל.
לפיכך התיר לו הקב"ה לפרוש מאשה. וציוין למה
שהאריך בזה בעמוד חמישי קרבן אהרן.
י. לשון הרמ"ע, ואמנם לא נתחייב האדם באכילתו,
אלא על הושט והמבלעתה במוחש הגשמי, שהם
לברם נהנים ממנה וכו', ולפיכך היה שקול כמשה
היונק משפויי כובע ולפנים בגרירתו של קדושה בסוד
הב"ל וכו', ועליה איתמר 'בכל ביתי נאמן הוא', שלא
נהנה מן הגזל באותה אכילה. יא. זה לשון
המדרש (שמו"ר מ, ג), עד שאדם הראשון מוטל גולם,
הראה לו הקדוש ברוך הוא כל צדיק וצדיק עשתידי
לעמוד ממנו, יש שהוא תלוי בראשו של אדם, ויש
שהוא תלוי בשעריו, ויש שהוא תלוי במצחו, ויש
בעיניו, ויש בחוטמו, ויש בפיו, ויש באזנו, ויש
במלתין (זה מקום הנס). וזה לשון השל"ה (שער

הנבואה מיועדת לו. ח. מליצה זו על פי דברי
הגמרא (שבת נה, א), אמר רבן גמליאל, עדיין צריכין
אנו למודעי, רבי אלעזר המודעי אומר הפוך את
התיבה ודורשה. ט. וזה לשונו (אות כז), הטעם
למה פירש אחר כך ממנה [שפירש משה מאשתו],
כתב בעל עשרה מאמרות במאמר הנקרא צבאות ה',
וזכרנו קצת מזה לעיל בעמוד הזה, לפי שכל הנשמות
היו תלויים באדם הראשון כשאכל מעץ הדעת יש
בראשו ויש בפיו וכו', ולא מיחו בו, וכולם שמעו
והלכו אחר עצת אשה - חוה, אבל משה שגם הוא
היה תולה באדם הראשון בצוארו בפנים במקום
הקנה מקום שאינו נהנה מאכילה, כמו שאמרו רז"ל
שמה יקדים קנה לושט ויבוא המאכל בתוך הקנה
וימות, כי הקנה אין בו לא אכילה ולא שתייה, ולפי
שלא שמע ולא הלך אחר עצת אשה ח"ו, הותר לו
לפרוש מאשתו, ולפי שכל מקום היה לו למחות
באחרים ולא מיחה, לפיכך נמסר לקוסטינו והכה
בצוארו בחרב פרעה ונעשה צוארו כעמוד של שיש,
לפי שהיה אז בומן אדם הראשון לרצונו של הקב"ה
כאבן דומה ולא נהנה בצוארו מאכילה ההיא וניצול
על ידי זה מחרב פרעה. ועוד כתב בדבריו הקודמים
(אות יג), וזה לשונו, רק יש לדעת, למה היה משה
בשני מדרגות יותר על כל הנבראים, חדר שזכה
לעלות וכו', ויש עוד מדרגה שניה במשה על שאר
בני אדם, שפירש עצמו מאשה ונדבק בהקב"ה וכו',
והטעם היא כמו שכתב בעשרה מאמרות במאמר

שְׁלֹא נִהְנֶה כָּלֵל מֵאוֹתָהּ אֲכִילָה, שֶׁהִקְנָה אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְכוּ', עב"ל.
 וּלְפִיכָךְ הַשְׂכִּינָה הֵיטָה מְדַבְּרַת דִּיקָא מֵתוּךְ גְּרוֹנוֹ, מַה שְּׂאִין בֵּין בְּשָׂאֵר הַנְּבִיאִים.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

הקנה, ולא אמרו שהיתה מדברת מתוך פיו, לרמז שזכה למעלה זו, לפי שנשמתו היתה תלויה בגרונו של אדם הראשון, ולא נהנה מהעץ הדעת, מַה שְּׂאִין בֵּין בְּשָׂאֵר הַנְּבִיאִים, שנשמתם היו תלויות בשאר איברים של אדם הראשון, ונהנו מהאכילה מעץ הדעת, ולכן לא זכו שתהא השכינה מדברת מתוכם.

בְּפָנִים בְּמָקוֹם הַקְּנָה - הגרגרת, מְקוֹם שְׂלֹא נִהְנֶה כָּלֵל מֵאוֹתָהּ אֲכִילָה, שֶׁהִרִי הַקְּנָה אֵין בּוֹ לֹא אֲכִילָה וְלֹא שְׁתִּיָּה וְכוּ', עב"ל².

ובזה יש לומר, שמפני שלא היה לו שום שייכות של הנאה מהחטא, לא הפסיד מהדביקות עם הקב"ה, וזכה ששכינה מדברת מתוכו. וְעוֹד, שֶׁלְּפִיכָךְ הַשְׂכִּינָה הֵיטָה מְדַבְּרַת דִּיקָא מֵתוּךְ גְּרוֹנוֹ - שהוא

ציונים ומקורות

ראשו, ויש מהם בזרועו, יש מהם בגופו, יש מהם ברגליו [וכו']. יב. עיין עוד בתפארת שלמה (פרשת בראשית ד"ה בראשית במדרש; רמזי פורים ד"ה לעשות אותם).

האותיות אות הקו"ף - קדושה אות יא), כתב בראשית חכמה (שער היראה פ"ח אות ד - ה) שהוא כענין אדם הראשון, שאמרו חכמינו ז"ל באדם הראשון, שהיו בו כללות כל הנשמות, יש מהם תלויים בשערות

פְּרִשְׁת מִסְעֵי

א

וּמְצָרִים מְקַבְּרִים וְכוּ' וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשֵׂה ה' שְׁפָטִים' (במדבר לג, ה). קָשָׁה, דְּמָה עֲנִין וּמְצָרִים מְקַבְּרִים' עִם וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשֵׂה ה' שְׁפָטִים'.

וְכַתָּב הַבְּחֵי פְרִשְׁת בְּאִ (שמות יב, יב), שְׁבִלֵיָהּ לֹא הִרְגִישׁוּ בְּמַפְתַּח לְפִי שְׁהִיו טְרוּדִים בְּמַפְתַּח בְּכֹרוֹת. אָבֵל בְּבִקְרָר בְּשֶׁהֲלָכוּ לְבֵית

פסוק
'ומצרים
מקברים וכו'
ובאלהיהם
עשה ה'
שפטים'

זְרַע שְׁמוֹשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

א

בקבורת הבכורות בבוקר נצטערו מצריים על אובדן אליליהם בלילה
וישראל שמחו במיתתן וקבורתן הרשעים שביניהם

את בכוריהם שהמיתם ה', עם וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשֵׂה ה' שְׁפָטִים', שהזכירים הכתוב יחד.¹

בליל מכת בכורות לא הרגישו המצריים באבדן אליליהם וְיֵשׁ לְתַרְץ, בהקדם מה שכתב הרבינו בְּחֵי פְרִשְׁת בְּאִ (שמות יב, יב),² שְׁבִלֵיָהּ לֹא מַכַּת בְּכֹרוֹת, המצריים לֹא הִרְגִישׁוּ - לא שמו ליבם בְּמַפְתַּח אֱלֹהֵיהֶם, אף שגם האלילים הוכו באותו הלילה,³ לְפִי שֶׁאֵז הָיוּ טְרוּדִים בְּצַעֲרָם מִפְּנֵי מַפְתַּח הַבְּכֹרוֹת, שמתו בחצות הלילה. אָבֵל בְּבִקְרָר בְּשֶׁהֲלָכוּ לְבֵית

קדוקו בסמיכות מכת האלילים לקבורת הבכורים

כתוב בפסוק (במדבר לג, ד) **וּמְצָרִים מְקַבְּרִים אֵת אֲשֶׁר הִפָּה ה' בָּהֶם פֶּלַח בְּכֹר וּבֵאלֹהֵיהֶם עֲשֵׂה ה' שְׁפָטִים'**. ונוכרו בפסוק זה שני עניינים, קבורת בכורי מצרים שמתו במכת בכורות, וה'עונשים' שהעניש הקב"ה את אלילי המצריים ואיבדם. קָשָׁה - יש להקשות, על משמעות לשון הפסוק שענין השפטים באלילים, שייך לענין הריגת הבכורות, דְּמָה עֲנִין - איזו שייכות יש בין 'ומצרים מקברים'

צִיּוּנִים וּמְקֹדוֹת

בא פט"ז ד"ה בענין שנאמר ובכל עוללות אפרים (ח"ג מאמר תמב) יוסף לקח חיים אבלעפויא זצ"ל, ב. לשון רבינו בחיי, ובמדרש (בפרשתינו).¹

(מכילתא) וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֵעֲשֶׂה שְׁפָטִים, של עץ היתה נרקבת ושל מתכת נמסית, ובמעשה שכתוב בפרשת ו'ה' הכה כל בכור, הזכיר שם מכת הבכורות, ולא הזכיר השפטים האלה שהיו באלהיהם, כי למיתת הבכורות חרדו בלילה ההוא, והשפטים אשר נעשו באלהיהם, לא נודעו עד למחר שבאו לבית תועבותם וראו בהם שפטים, כענין שכתוב באלהי פלשתים, על שעכבו הארון אצלם (שמואל א ה, ג) וְיִשְׁכִּימוּ אֲשֶׁר־וּדִים מִמַּחֲרַת וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לִפְנֵי אֶרֶץ, וכתוב (שם ה, ד), וְרָאשׁ דָּגוֹן וְשֵׁתִי כְפוֹת יָדָיו כְּרוּרוֹת אֶל הַמַּפְתָּן, ואז ידעו כי מכתם ומכת פסיליהם היתה מן השמים וכו'. ג. כמבואר בפסוק וְעֵבְרֵתִי

א. ועוד יש לחזק הקושיא, שהלא ה'שפטים' באלילי מצרים היו קודם לקבורתם, שלא היו בשעת היציאה ממצרים אלא בלילה שלפניה, וכמו שכתוב (שמות יב, יב) וְעֵבְרֵתִי בֶּאֱרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֹּה וְהַכִּיתִי כָל בְּכֹר וְגו' ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים' וא"כ מפני מה הזכיר הכתוב באחרונה. אמנם בפירוש הגר"א (חבקוק ג, ה) כתב, שהשפטים שעשה הקב"ה בעבודה זרה היה בבוקר ולא בחצות הלילה, ודלא כפשט הפסוק. וְיֵשׁ מִהַמְּפֹרְשִׁים שְׁדָקְדוּקָה שֶׁלֹּא הָיָה לַפְסוּק לְכַתּוּב אֵת עֲנִין קְבוּרָתָם בְּפִרְשָׁנוּ, רֵאשׁ אֲלֵשִׁיךְ וְתוֹלְדוֹת יִצְחָק. וּבְלֵב אֲרִיה (אות א) תִּמָּה מֵה עֲנִין וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים לְכֹאֵן. ולפירושו של רבנו להלן בסמוך, מתיישבים כל הדקדוקים. ובמפרשים מצינו שביארו לשון הפסוק, ראה חן טוב (בפרשתנו ד"ה לכן ויכתוב) מעשי ה' (לרבי אליעזר ב"ר אליהו אשכנזי, פרשת

בְּיַד רָמָה לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם. וְקָשָׁה, בְּשִׁלְמָא אִם הָיָה מִמֶּתִין לִבְקָר עַד שִׁיהִיָּה לְעֵינַי הָעוֹלָם, נִחָא. אֲבָל לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם הָיָה מִתְקַיֵּם אִף בְּלִילָה, שְׁהָרִי כָּלֵם טְרוּדִים בְּמִפְתַּת בְּכוֹרֵיהֶם, וְהָיוּ מִתְחַזְקִים עַל הָעָם כְּדִי שִׁיִּצְאוּ (ראה שמות יב, לג). וְאִדְרַבָּא, לְהִמָּתִין לִבְקָר הָיָה לוֹ

תוֹעֲבוֹתָם, הִפְרִיז וְהִרְגִּישׁוּ. כְּמוֹ שְׁמִצְיָנוּ בְּדָגוֹן בְּיָמֵי פְּלִשְׁתִּים (שמואל א ה, ג). וְזֶהוּ שְׁבַמְעֵשָׁה שֶׁל מִפְתַּת בְּכוֹרוֹת (שמות יב, כט ואילך), לֹא הִזְכִּיר הַפְּתוּב מִפְתַּת אֱלֹהֵיהֶם, עכ"ל.

וְהִנֵּה הַפְּסוּק הַקּוֹדֵם אָמַר (במדבר לג, ג) 'מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאֵר

הָיָה מִמֶּתִין הַקְּבִ"ה לִיצִיאַת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְבְקָר, עַד שִׁיְהִיָּה לְעֵינַי כָּל הָעוֹלָם - כְּשֶׁבִיל שֶׁכָּל אוֹמוֹת הָעוֹלָם יֵרְאוּ אֶת נִסֵּי יִצִיאַת מִצְרַיִם, נִחָא - מוֹכֵן הַדְּבַר, שֶׁהַקְּבִ"ה לֹא רָצָה לְהוֹצִיאֵם בְּלִילָה, שְׂאֵז כָּל אוֹמוֹת הָעוֹלָם יִשְׁנִים, וְלֹא הָיוּ רוֹאִים אֶת הַיִּצִיאָה, וְעַל כֵּן הִמָּתִין עַד שִׁיאִיר הַיּוֹם, שִׁירְאוּ גַם הֵם אֶת הַיִּצִיאָה. אֲבָל לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם, הָרִי הָיָה מִתְקַיֵּם אִף בְּלִילָה, שְׁהָרִי כָּלֵם - כָּל הַמִּצְרַיִים הָיוּ נְעוּרִים בְּאוֹתוֹ לִילָה, וְטְרוּדִים בְּמִפְתַּת בְּכוֹרֵיהֶם, וְהָיוּ מִתְחַזְקִים - מִפְּצִירִים עַל הָעָם - עִם יִשְׂרָאֵל, כְּדִי שִׁיִּצְאוּ מִהָר מִמִּצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות יב, לג)¹ 'וַתִּחַזַּק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ. וְאִ"כ אִף אִם הָיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִים אֹתוֹ, הָיוּ כָּל הַמִּצְרַיִים רוֹאִים אֶת הַיִּצִיאָה. וְאִדְרַבָּא יֵשׁ לוֹמֵר סְבִירָא שְׁעֵדִיף הִיָּה לְיִשְׂרָאֵל שִׁיִּצְאוּ בְּלִילָה, שְׁהָרִי לְהִמָּתִין לְבְקָר, הָיָה לוֹ לְהַקְּבִ"ה לְחֹשֶׁשׁ - לְחֹשֶׁשׁ, כִּי

תוֹעֲבוֹתָם - לְבַתִּי הַעֲבוּדָה זָרָה שֶׁלָּהֶם, אִזּוֹ הִפְרִיז וְהִרְגִּישׁוּ בְּמִכְתַּת אֱלֹהֵיהֶם, כְּמוֹ שְׁמִצְיָנוּ בְּדָגוֹן - שֶׁם הַעֲבוּדָה זָרָה שֶׁל הַפְּלִשְׁתִּים, בְּיָמֵי פְּלִשְׁתִּים (שמואל א ה, ג), שֶׁרָק בְּבוֹקֵר כְּשֶׁבִאוּ הַפְּלִשְׁתִּים לְבֵית תוֹעֲבוֹתָם, רָאוּ אִיךָ שֶׁהִפִּילוּ הַקְּבִ"ה. וְזֶהוּ הַטַּעַם שְׁבַמְעֵשָׁה שֶׁל מִפְתַּת בְּכוֹרוֹת שֶׁבִּפְרִשְׁתַּת בֹּא (שמות יב, כט ואילך), לֹא הִזְכִּיר הַפְּתוּב מִפְתַּת אֱלֹהֵיהֶם - כִּי נִתְכוּיֵן הַכְּתוּב לְרַמּוֹז שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁוּ אִזּוֹ הַמִּצְרַיִים בְּמִכְתַּת הָאֱלֹהִים, וְרָק אַחֲרַי זְמַן [בְּבוֹקֵר] נִתְגַּלָּה לָהֶם, עכ"ל.

קְדוּק בְּלִשׁוֹן הַפְּסוּק 'מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל' וְגו' וְהִנֵּה יֵשׁ לְהַקְדִּים, שֶׁהַפְּסוּק הַקּוֹדֵם (במדבר לג, ג)² אָמַר 'מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם', וּמִשְׁמַע מִלִּשׁוֹן הַפְּסוּק, שֶׁהַטַּעַם שֶׁהַקְּבִ"ה הוֹצִיא אֶת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם רַק בְּיוֹם 'מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח', הוּא כְּדִי שֶׁתֵּהָא יִצִיאָה זֹאת לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם. וְקָשָׁה - יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עַל כֵּךְ, שֶׁבְּשִׁלְמָא אִם

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

לִילָה, הִיָּה דוֹפֵק פְּרַעָה עַל פְּתַחֲהֶן שֶׁל מִשֶׁה וְאֶהֱרֵן בְּלִילָה וְאִמְרוּ לָהֶם 'קוֹמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי' (שם), אִמְרוּ לוֹ, שׁוּטָה, וְכִי בְּלִילָה אֲנוּ עוֹמְדִין, וְכִי גַנְבִים אֲנוּ שׁוֹנֵךְ בְּלִילָה, בְּבוֹקֵר אֲנוּ יוֹצֵאִין, שֶׁכֵּךְ אִמְרוּ לָנוּ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹאֵתֵם לֹא תִצְאוּ אִישׁ מִפְּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֵר' (שם שם, כב), ז. רָאָה זוֹהַר (פְּרִשְׁתַּת בֹּא לֵח, א) שִׁיִּצְאוּ בְּיוֹם שֶׁבִבִיל לְפָרְסָם הִנְסוּ. וְרָאָה עוֹד, גְּבוּל בְּנִימִין (ח"ב דְּרוֹשׁ י, ו) וּבְמִפְרָשׁוֹ שֶׁצְּוִינּוּ בְּהַעֲרָה לְעֵיל. ח. לִשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַתִּחַזַּק מִצְרַיִם עַל הָעָם לְמַהֵר לְשַׁלְּחָם מִן הָאָרֶץ פִּי אָמְרוּ בְּלָגוֹ מִתִּים'.

בֶּאֱרֵךְ מִצְרַיִם' וְגו', שֶׁהוּבָא לְעֵיל. ד. מִהִמְשָׁךְ דְּבִרְי רַבִּינוּ נִרְאָה שֶׁבִיאָתָם לְשֶׁם בְּבוֹקֵר הִיתָה כְּדִי לְקַבּוֹר שֶׁם אֶת הַבְּכוֹרוֹת שֶׁמָתוּ בְּאוֹתוֹ לִילָה. וְזֶה לִשׁוֹן הַתּוֹלְדוֹת יִצְחָק, שֶׁבַתִּי קְבוּרוֹת שֶׁלָּהֶם, הָיוּ בְּתֵי עֲבוּדָה זָרָה, וְשֶׁם רָאוּ שֶׁנִּשְׁכְּרוּ אֱלֹהֵיהֶם. ה. לִשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וַיִּסְעוּ מִרַעַמְסֵס בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בְּחֹמֶשֶׁת עֶשְׂרֵי יוֹם לְחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעֵינַי כָּל מִצְרַיִם'. ו. בְּמִדְרַשׁ שׁוֹחֵר טוֹב (מְזוּמָר קִיג) אִמְרוּ, בְּשַׁעַת מִכְּוֹת בְּכוֹרוֹת, עֲמַד פְּרַעָה וְהִלֵּךְ אֲצֵל מִשֶׁה וְאֶהֱרֵן בְּלִילָה, שֶׁנִּאֲמַר (שמות יב, לא) 'וַיִּקְרָא לְמִשֶׁה וְלֶאֱהֲרֵן

הַמִּכָּה מִמֶּשֶׁה, וְלֹא הָיָה אֲפָשָׁר שְׁיַחְזֹרוּ מִלְשָׁלַח אֶת יִשְׂרָאֵל. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה שְׁיִרְגִישׁוּ אִף בְּמִכָּה זֶה לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל, וּמִשׁוֹם הָכִי הַמֵּתִין יִצְיָאָתָם עַד הַבִּקְרָה, וְזֶהוּ הַפְּעַם לְמִסְמִיכוֹת מִקְרָאוֹת הַלְלוּ. וְאַתִּי שְׁפִיר נָמִי מִה שְׁאָמַר הַכְּתוּב 'בְּיַד רְמָה', וּבְשָׂאָר מְקוֹמוֹת בְּתִיב 'בְּיַד חֲזָקָה' (שְׁמוֹת יג, ט וְעוֹד). לְפִי

לְחֹשֶׁשׁ פֶּן יַחְזֹק לָבָם הוֹאִיל שֶׁעֲבָרָה הַמִּכָּה, וְלֹא יִרְצוּ עוֹד לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ בְּכָל שָׂאָר הַמִּכּוֹת (שֵׁם ה, יא וְעוֹד). לָכֵן בָּא הַכְּתוּב וְתַרְגֵּן, שֶׁלֹּא הָיָה מְקוֹם לְחִשָּׁשׁ זֶה, שֶׁהָרִי בִּבְקָר בְּשִׁינְאוֹ יִשְׂרָאֵל, הָיָה לָהֶם לְקָבַר מִתִּיהֶם בַּתּוֹעֲבוֹת שְׁלָהֶם, וְאִזּוֹ הָיוּ מְרַגְּשִׁים בְּמִכַּת אֱלֹהֵיהֶם, וְאִם כֵּן, נִקְרָא שְׁעַת

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְאָר

בְּמִכָּה זֶה - שֶׁל אֲבֹדֵי הָאֱלִילִים, לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל - כְּשִׁישְׂרָאֵל עֲדִיין נִמְצָאִים בְּמִצְרַיִם וְרוֹאִים בְּמַפְלַתָם וְיִתְבַּזּוּ לְעֵינֵיהֶם, וּמִשׁוֹם הָכִי הַמֵּתִין הַקַּב"ה אֶת יִצְיָאָתָם מִמִּצְרַיִם, עַד הַבִּקְרָה, עַתָּה שֶׁהִרְגִישׁוּ הַמִּצְרַיִם בְּמִכַּת הָאֱלִילִים, כְּדִי שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל יִרְאוּ גַם אֶת מִכַּת הָאֱלִילִים.

שׁוֹב יַחְזֹק לָבָם שֶׁל הַמִּצְרַיִם בְּבוֹקֵר, הוֹאִיל שֶׁאִזּוֹ כָּבַד עֲבָרָה הַמִּכָּה, וְלֹא יִרְצוּ עוֹד לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ בְּכָל שָׂאָר הַמִּכּוֹת, שֶׁאִף שֶׁבִשְׁעַת הַמִּכָּה הִתְרַצוּ לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲבָל כְּשֶׁעֲבָרָה הַמִּכָּה, שׁוֹב הִקְשׁוּ אֶת לָבָם וְלֹא שִׁלְחוּם (שֵׁם ה, יא וְעוֹד).

בּוֹקֵר שֶׁל חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בְּנִינֵי נַחֲשׁ לְזִמְנֵי מִכַּת הָאֱלִילִים, לָכֵן בָּא הַכְּתוּב וְתַרְגֵּן, שֶׁבְּמִכַּת כְּבוֹרוֹת, לֹא הָיָה מְקוֹם לְחִשָּׁשׁ זֶה - שֶׁהַמִּצְרַיִם יַחְזֹרוּ בָהֶם, שֶׁהָרִי בִּבְקָר בְּשִׁינְאוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָיָה לָהֶם לְמִצְרַיִם, לְקָבַר אֶת מִתִּיהֶם בַּתּוֹעֲבוֹת - בְּתֵי הַעֲבוּדָה זֶה שֶׁלָּהֶם, וְאִזּוֹ הָיוּ מְרַגְּשִׁים - רוֹאִים בְּמִכַּת אֱלֹהֵיהֶם. וְאִם כֵּן, נִקְרָא הַבּוֹקֵר שְׁעַת הַמִּכָּה מִמֶּשֶׁה, כִּיּוֹן שֶׁאִזּוֹ נֹדַע לָהֶם שֶׁהוּכּוּ אֱלֹהֵיהֶם וְהָיוּ טְרוּדִים בָּכֵן, וְלֹא הָיָה אֲפָשָׁר שְׁיַחְזֹרוּ בָהֶם מִלְשָׁלַח אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁלֹּא הָיוּ חוֹזְרִים בָּהֶם בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה בְּשַׁעַת שֶׁהוּכּוּ בְּכוֹרֵיהֶם.^ט

וְזֶהוּ הַפְּעַם לְמִסְמִיכוֹת מִקְרָאוֹת - פְּסוּקִים הַלְלוּ, שֶׁלִּכְךָ הוֹצִיאֵם 'מִמַּחֲרַת הַפְּסוּחַ', וְלֹא בְּלַיְלָה אִף שֶׁהָיָה לְעֵינֵי מִצְרַיִם, מִשׁוֹם שֶׁרָצָה לְהַמְתִּין לְקַבּוֹרָתָם אֶת מִתִּיהֶם, שֶׁעַל יָדֵי כֵן יִתְגַּלֶּה לְמִצְרַיִם מִכָּה נֹסֶפֶת מֵאֵת הַקַּב"ה, שֶׁהִכָּה אֶת אֱלֹהֵיהֶם, וְגַם מִכָּה זֶה תִּהְיֶה לְמִצְרַיִם לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל. וְאִין לְחֹשׁוֹשׁ שִׁיחְזֹרוּ בָהֶם הַמִּצְרַיִם, כִּי בְּבוֹקֵר כְּשִׁיּוֹדַע לָהֶם הַדְּבַר, הָרִי נַחֲשׁ כְּמוֹ שְׁעַת הַמִּכָּה.

^ט 'יד רמה' נאמר על ביטול עבודה זרה

וְאַתִּי שְׁפִיר נָמִי - וְזֶה מוֹבֵן גַּם כֵּן, מִה שֶׁכָּאֵן אָמַר הַכְּתוּב 'יִצְאֹוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּיַד רְמָה', וְאִילוּ בְּשָׂאָר מְקוֹמוֹת (שְׁמוֹת יג, ט וְעוֹד) בְּתִיב בְּעֵינֵי יִצְיָאָתָם מִצְרַיִם 'בְּיַד חֲזָקָה'. וְטַעַם לְשִׁנוּי הַלְשׁוֹן בֵּין הַפְּסוּקִים הוּא, לְפִי

וְעוֹד, שֶׁלִּכְךָ לֹא הוֹצִיאֵם הַקַּב"ה בְּשַׁעַת הַמִּכָּה עֲצֻמָּה בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה, מִפְּנֵי שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה, שְׁיִרְגִישׁוּ הַמִּצְרַיִם אִף

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

שֶׁהָיָה קוֹדֵם קְבוּרָה הָיָה כְּשַׁעַת מִכָּה, כְּמוֹ שֶׁשְׁנִינֹו (אֲבוֹת פ"ד מ"ח), אֶל תְּנַחְמָהוּ בְּשַׁעַת שְׁמָתוֹ מוֹטֵל לְפָנָיו, וְכֵן לֹא חָזַר עֲדִיין. י. לְשׁוֹן הַפְּסוּק, 'וְהָיָה לָךְ לְאֹת עַל יַדְךָ וְלִזְכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בְּיַד חֲזָקָה הוֹצֵאָךְ ה' מִמִּצְרַיִם'.

ט. וּבַפְּנִים יֹפֹת (בַּפְּסוּק ד) כְּתוּב, שֶׁכֵּל זִמְנֵי שֶׁלֹּא נִקְבְּרוּ, הָיָה נַחֲשׁ עֲדִיין כְּשַׁעַת מִכַּת כְּבוֹרוֹת, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ, וְכֵן כְּתִיב 'לְעֵינֵי כָּל מִצְרַיִם וְכוּ', אִף עַל פִּי שֶׁכָּבַר עֲבָרָה הַמִּכָּה שֶׁכָּבַר הָיָה בְּחֻצוֹת הַלַּיְלָה, וּבִאֲמַת חֲזִירוֹ גַם בְּמִכָּה זֶה, כְּדַכְּתִיב (שְׁמוֹת יד, ה) 'מִה זֹאת עָשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא כִּיּוֹן

אָבֵל יִשְׂרָאֵל קָבְלוּ עֲלֵיהֶם דִּין שְׁמַיִם
בְּשִׁמְחָה, בְּשִׂמְחָתוֹ קְרוּבֵיהֶם,
שֶׁנֶּאֱמַר (שם י, כג) 'וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה
אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם', וְקִשָּׁה, מָהוּ
'בְּמוֹשְׁבֹתָם', הָיָה לוֹ לֹמֵר 'הָיָה אוֹר',
וְתוֹ לֹא. וַיֵּשׁ לֹמֵר, שָׂבָא לְתַרְגֵּי מָה

שְׂבָכָאן מִיָּרִי שְׁעָשָׂה שְׁפָטִים בְּאֱלֹהֵיהֶם,
וּמְכָאן מוֹכַח שְׁהוּא רַם עַל כָּל רְמוּם. וְכֵן
בְּפְרֻשַׁת בְּשִׁלַּח (שְׁמוֹת יד, ח) כְּתוּב 'בִּיד
רְמָה', מִשּׁוּם דְּהָתָם נִמְוִי מִיָּרִי שְׁיַחְזִרוּ
לִפְנֵי בַעַל צִפֵּן, שֶׁנֶּשְׂאָר מִכָּל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם
כְּדִי לְהַטְעוֹתָם (שם פֶּסוּק ב וּבִרְשִׁי שם).

זרע שְׁמוֹנוֹן הַמְּבָאָר

לפי שיחשבו שכמו שנתר במכת בכורות
ולא נאבד כשאר האלילים, כך יש בכוחו של
בעל צפון לעזור להם ולנצח את ישראל
(רש"י שם יד, ב) ²⁷. ועל ידי כן לבסוף בקריעת
ים סוף יאבד הבעל צפון יחד עם המצריים,
ויתברר שהקב"ה הוא רם על כל רמים.

ישראל לא התאבלו על מיתת הרשעים בשלושת ימי האפילה
אָבֵל יִשְׂרָאֵל קָבְלוּ עֲלֵיהֶם דִּין שְׁמַיִם
בְּשִׁמְחָה, בְּשִׂמְחָתוֹ קְרוּבֵיהֶם בְּשִׁלּוּשֵׁת יָמֵי
הַאֲפִילָה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִכְתַּת חוֹשֶׁךְ (שם י, כג) ¹⁰
'וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם',
וְקִשָּׁה, מָהוּ שְׁנִקְטַת הַפֶּסוּק 'בְּמוֹשְׁבֹתָם', הָיָה לוֹ
לֹמֵר 'וְלֹכַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר', וְתוֹ לֹא ¹⁰.

קושיא ישיראל התאבלו על מיתת קרוביהם ואין יכלו
לחפש האוצרות בבתי המצריים

וַיֵּשׁ לֹמֵר, שֶׁהַפֶּסוּק בָּא לְתַרְגֵּי בּוּה, מָה
שֶׁקִּשָּׁה עַל הַדְּרוֹשׁ - הַדְּרָשָׁה שְׁדָרְשׁוּ
רְבוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם בְּכַרְכָּה בְּמַדְרַשׁ (שְׁמוֹרֵי יד, ג;

ציונים ומקורות

מפני מה לא נגעה בו פורענות, כדי לפנות לכן של
מצרים, שיהו אומרים קשה בעל צפון שלא נגעה בו
פורענות, ועליו הוא אומר 'משגיא לגויים' וגו', אבל
באחרונה מה הוא אומר (תהלים קו, יא) 'ויכנסו מים
צריהם' וגו', מלמד אף בעל צפון נכחת.
יד. לאחר שרבינו ביאר מה שאמר הכתוב 'ומצרים
מקברים', הוא מוסיף לבאר מענין לענין שאצל
ישראל לא הוזכר שהיו מקברים את מתיהם ושהיו
טרודים בכך, משום שאכן היו שמחים באיבוד
הרשעים, ולא היו טרודים בהם כלל, ולא הצטערו
במיתתם. ¹⁰. לשון הפסוק, 'לא ראו איש את
אָחִיו וְלֹא קָמוּ אִישׁ מִתְּחַתָּיו שְׁלֶשֶׁת יָמִים וְלֹכַל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבֹתָם'. ¹⁰. ראה במדרש
רבה שהובא בסמוך, שעמד על מה שכתוב

שְׂבָכָאן בְּפִרְשֵׁינוּ, מִיָּרִי כְּמָה שִׁיִּצְאוּ
יִשְׂרָאֵל עַל יְדֵי שְׁעָשָׂה הַקַּב"ה שְׁפָטִים - מִכּוֹת
בְּאֱלֹהֵיהֶם וְאִיבָדָם. וּמְכָאן מוֹכַח שֶׁהַקַּב"ה
הוּא רַם עַל כָּל רְמוּם - עַל כָּל הַמִּתְגַּאֲסִים,
שֶׁהֵם הָאֱלִילִים ¹⁰, שֶׁהוּא יִתְבַּרְךְ שׁוֹלֵט וּמוֹשֵׁל
עַל כּוֹלָם, וְלֹהֵם אֵין שׁוּם כַּח. וְלִכְךָ לֹא נִקְטַ
הַכְּתוּב 'בִּיד חִזְקָה' שֶׁהוּא לְשׁוֹן גְּדוּלוֹת כַּח
הַקַּב"ה לְהַכּוֹת מֵעַל לְדֶרֶךְ הַטְּבַע, אֵלֹא 'בִּיד
רְמָה' שֶׁהוּא לְשׁוֹן רּוֹמְמוֹת וְאֵלוֹהוֹת.

וְכֵן מִחֲמַת טַעַם זֶה, בְּפְרֻשַׁת בְּשִׁלַּח לִפְנֵי
קְרִיעַת יָם סוּף כְּתוּב 'בְּיָד רְמָה' (שְׁמוֹת יד, ח) ²⁷ וְכֵן
יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיָד רְמָה', וְלֹא כְּתוּב שֶׁ'בִּיד
חִזְקָה', מִשּׁוּם דְּהָתָם נִמְוִי מִיָּרִי כְּמָה
שֶׁהַקַּב"ה צִוֶּה לְמֹשֶׁה, שְׁיַחְזִרוּ יִשְׂרָאֵל
לְחִנּוּת לְפָנָיו בַּעַל צִפֵּן - שֶׁם עֲבוּדָה זֶה,
שֶׁהוּא לְבוֹר נֶשְׂאָר מִכָּל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם, וְלֹא
נִאֲבָד בְּשַׁעַת מִכְתַּת בְּכוֹרוֹת, כְּדִי לְהַטְעוֹתָם -
לְהַטְעוֹת אֶת הַמִּצְרַיִים לְרַדּוֹף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל,

יא. זה לשון מדרש אותיות דרבי עקיבא (אות מ,
נרפס באוצר המדרשים אייזנשטיין ע' 418), ומנין שנקרא
רם ונשא, שנאמר (ישעיהו נו, טו), 'כה אמר רם ונשא',
ומפני מה נקרא רם ונשא, מפני שהוא רם על כל
רמים שבבעולם, שנאמר (תהלים קיג, ד) 'רם על כל
גוים ה'', אל תקרי גוים אלא גאים, אלו שרי מלכים
ורווננים שהם מתגאים במרום מפני גובהן.
יב. לשון הפסוק, 'וַיִּחְזַק ה' אֶת לֵב פְּרַעֲזָה מִלֶּךְ
מִצְרַיִם וַיִּרְדֵּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן יִשְׂרָאֵל יִצְאִים
בְּיָד רְמָה'. יג. לשון רש"י, 'לפני בעל צפון',
הוא נשאר מכל אלהי מצרים, כדי להטעותן, שיאמרו
קשה יראתן. ועליו פירש איוב (איוב יב, כג) 'משגיא
לגוים ויאבדם'. וזה לשון המכילתא דרשב"י (פרשת
בא יב, כט), והלא בעל צפון ככלל אלהי מצרים היה,

שְׁקִשָּׁה עַל דְּרוֹשׁ רְבוּתֵינוּ וְזָרוֹנָם לְבָרְכָה (שמו"ד יד, ג; הובא ברש"י שמות י, כב), שְׁבִשְׁלֶשֶׁת יְמֵי אֶפְלָה חֲפָשׁוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּצְרַיִים, וְאִיךְ אֶפְשָׁר שְׁבִשְׁלֶשֶׁת יְמֵי אֶפְלָה יַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל חֲפוּשׁ זֶה, וְהֵלֵא כָּלָם הָיוּ אֲבֵלִים וְחֲפוּיֵי רֹאשׁ עַל קְרוֹבֵיהֶם וְעַל אַחֵיהֶם שְׁמָתוֹ, פִּי אֲרַבְעָה חֻלְקִים מֵתוֹ בְּשִׁלְשָׁה

יְמֵי אֶפְלָה (רש"י שם יג, יח). וַיֵּשׁ לְזִמְרָה - דְּאִיתָא בְּשִׁלְחֹן עֲרוֹף יוֹרָה דְּעָה סִימָן שְׁמ"ה (ס"ה), כֹּל הַפּוֹרְשִׁים מְדַרְכֵי צָבוּר וּפּוֹרְקִים עַל מְצוֹת מַעַל צְוֹאֲרָם, וְאִין נִכְלָלִים בְּכֹל יִשְׂרָאֵל, אִין אֲזַנְנִין עֲלֵיהֶם, וְאִין מֵתֵאֲבָלִים עֲלֵיהֶם. אֵלֶּא אַחֵיהֶם וּשְׂאָר

זרע שְׁמוֹנוֹן הַמְּבֹאֵר

אין להתאבל על מיתת רשעים ולכן יכלו לחפש האוצרות בבני מצרים

וַיֵּשׁ לְזִמְרָה - לתרץ קושיא זו, בהקדם מה דְּאִיתָא בְּשִׁלְחֹן עֲרוֹף יוֹרָה דְּעָה סִימָן שְׁמ"ה (ס"ה)¹⁰, כֹּל הַפּוֹרְשִׁים מְדַרְכֵי צָבוּר - מהדרכים שהלכו בהם הציבור של בני ישראל, ופּוֹרְקִים עַל מְצוֹת מַעַל צְוֹאֲרָם - שאין מקיימים המצוות, וְאִין נִכְלָלִים בְּכֹל יִשְׂרָאֵל, כשהם מתים, קְרוֹבֵיהֶם אִין אֲזַנְנִין - אינם נוהגים דיני אנינות ביום המיתה, עֲלֵיהֶם, וְאִין מֵתֵאֲבָלִים עֲלֵיהֶם - אינם נוהגים עליהם דיני אבלות בשבעת ימים הראשונים, ובשאר דיני האבילות. אֵלֶּא אַחֵיהֶם שֶׁל מֵתִים אֵלּוּ, וּשְׂאָר קְרוֹבֵיהֶם,

הובא ברש"י שמות י, כב¹¹, שְׁבִשְׁלֶשֶׁת יְמֵי הָאֶפְלָה - שבמכת חושך, חֲפָשׁוּ יִשְׂרָאֵל את הכלים היקרים שהיו טמונים בבית הַמִּצְרַיִים, כדי שיידעו לשאול אותם מהמצריים כשיצאו ממצרים. וַיֵּשׁ לְהַקְשׁוֹת, שְׂאִיךְ אֶפְשָׁר, שְׁבִשְׁלֶשֶׁת יְמֵי אֶפְלָה יַעֲשׂוּ יִשְׂרָאֵל חֲפוּשׁ זֶה, וְהֵלֵא כָּלָם - כל ישראל הָיוּ אֲזַבֵּלִים וְחֲפוּיֵי רֹאשׁ - עטופי ראש¹², עַל קְרוֹבֵיהֶם וְעַל אַחֵיהֶם שְׁמָתוֹ, פִּי אֲרַבְעָה חֻלְקִים - ארבעה חומשים מבני ישראל, מֵתוֹ בְּשִׁלְשָׁה יְמֵי הָאֶפְלָה - ימי החושך (רש"י שם יג, יח)¹³. וכיון שהיו טרודים באבילותם, בודאי לא היה להם פנאי להכנס בבית של אדם אחר ולחפש מטמוניו¹⁴.

ציונים ומקורות

קטן (טו, א). וראה שו"ע (יו"ד סימן שפו ס"א), והיינו שיסכה ראשו ופניו בטלית או בסודר, ויחזיר קצתו על פיו ועל ראש החוטם. ונלמדו כן מלשון הפסוק (אסתר ו, ב), 'והמן נדתך אל ביתו אבל תחפוי ראש', ראה ב"י (יו"ד שם). יב. לשון המכילתא (בשלה מסכתא דויהי פתיחתא ד"ה יוסב), דבר אחר, 'חמושים עלו' (שמות יג, יח) אחד מחמשה. ויש אומרים, אחד מתמשים. ויש אומרים, אחד מחמש מאות. רבי נהוראי אומר וכו', אלא שמתו הרבה מישראל במצרים, ואימתי מתו, בשלשת ימי אפלה, שנאמר (שמות י, כג) 'לא ראו איש את אחיו', שהיו קוברים מתיהם, והודו ושבתו להקב"ה, שלא ראו אויביהם וששו במפלתם, ע"כ. וזה לשון רש"י, דבר אחר, 'חמושים' אחד מחמשה יצאו, וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפילה. כ. ויש להוסיף בעומק הקושיא, שהיות שהאבל ראשו עטוף ומכוסה, בודאי שאינו מתעסק בחיפוש בתיים של שאר האנשים למצוא מטמונים. כא. לשון השו"ע, כל הפורשים מדרכי צבור, והם האנשים

במושבותם'. יז. לשון המדרש, ובשלושת ימי אפלה, נתן הקודש ברוך הוא חן העם בעיני מצרים והשאלום, שהיה ישראל נכנס לתוך בתיהן של מצרים, והיו רואין בהן כלל כסף וכלי זהב ושמלות, אם היו אומרים אין לנו להשאל לכם, היו ישראל אומרים לתן הרי הוא במקום פלוני, באותה שעה היו המצריים אומרים, אם היו אלו רוצים לשקר בנו היו נוטלין אותן בימי החושך ולא היינו מרגישינן, שהרי ראו אותן כבר, אחר שלא נגעו חוץ מדעתנו, כמו כן לא יחזיקו, והיו משאילין להן, לקיים מה שנאמר (בראשית טו, יד) 'ואחרי כן יצאו ברכוש גדול', הדא הוא דכתוב ילכלכו בני ישראל היה אור' וגו', 'בארץ גושן' לא נאמר, אלא 'במושבותם', שכל מקום שהיה יהודי נכנס היה אור נכנס, ומאיר לו מה שבחביות ובתיבות ובמטמוניות, ע"כ. וזה לשון רש"י (שמות י, כב), ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם, וכשיצאו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידנו כלום, אומר לו אני ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא. יח. האבל חייב לעטוף את ראשו, כמבואר במועד

וּבְיָמֵים קְדָמוֹנִים הָיוּ עוֹשִׂים מוֹשְׁבוֹת
וּמַעֲמֹדוֹת בְּחִזְרָתָם מִן הַקָּבֶר
(ב"ב ק, ב), וְלָכֵן אָמַר הַפְּתוּב, פִּי יִשְׂרָאֵל
לֹא הָיוּ עוֹשִׂים הַמוֹשְׁבוֹת בְּאֲבָלוֹת עַל
אֲחֵיהֶם, אֶלֶּא וְלָכֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיָה אוֹר
בְּמוֹשְׁבָתָם, בְּעֵת שֶׁהָיָה לָהֶם לַעֲשׂוֹת
הַמוֹשְׁבוֹת, הָיְתָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה.

זרע שְׁמִשׁוֹן הַמִּבְּאֵר

שבעה פעמים, כדי לנחם את האבלים, או
כדי להרבות בצער על המת, בְּחִזְרָתָם מִן
הַקָּבֶר (ב"ב ק, ב)⁷⁰. וְלָכֵן אָמַר הַפְּתוּב, פִּי
יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרִים, לֹא הָיוּ עוֹשִׂים הַמוֹשְׁבוֹת
בְּאֲבָלוֹת עַל אֲחֵיהֶם שֶׁמָּתוּ בְּשִׁלוּשַׁת יָמֵי
הַאֲפִילָה, אֶלֶּא אֲדַרְבָּא, וְלָכֵן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
הָיָה אוֹר בְּמוֹשְׁבָתָם, כְּלוֹמֵר, בְּעֵת שֶׁהָיָה
לָהֶם לַעֲשׂוֹת הַמוֹשְׁבוֹת כְּשִׁחְזָרוּ מִקְּבוּרָתָם,
הָיְתָה לָהֶם אוֹרָה וְשִׁמְחָה, לְפִי שֶׁשִּׁמְחוּ עַל
מִיתַת הַרְשָׁעִים שֶׁבִינֵיהֶם. ולפי שהיו שמחים
ולא התאבלו על מיתת הרשעים, היו יכולים
לחפש בכתי המצריים את כליהם ובגדיהם,
שיוכלו לשאול אותם מהם כשיצאו ממצרים.

קְרוּבֵיהֶם לֹבְשִׁים לְבָנִים וּמַתְעַטְפִּים
לְבָנִים, וְאוֹכְלִים וְשׂוֹתִים וְשִׁמְחִים.
וְאֵת אֵלוֹ שְׁמָתוֹ, מַעַם מִיתָתָם הָיָה
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ רוֹצִים עַל מִצְוֹת
וְלֹהַפְּלֵל בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל, וְלִפְיֶכָּךְ קְרוּבֵיהֶם
לֹא הִתְאָבְלוּ עֲלֵיהֶם, אֶלֶּא אֲדַרְבָּא, שְׁמָחוּ
מְאֹד פִּי בְּאֲבָד רְשָׁעִים רְנָה' (משלי יא, י).

לֹבְשִׁים בְּגָדִים לְבָנִים וּמַתְעַטְפִּים בְּבָגָדִים
לְבָנִים, לְהִרְאוֹת שִׂיּוֹם מִיתָתָם הוּא כְּמוֹ יוֹם
טוֹב בְּשִׁבְלִים, וְאוֹכְלִים וְשׂוֹתִים וְשִׁמְחִים.
וְאֵת אֵלוֹ, רְשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמָתוֹ בְּשִׁלוּשַׁת
יָמֵי הַאֲפִילָה⁷², מַעַם מִיתָתָם הָיָה, מִפְּנֵי
שֶׁלֹּא הָיוּ רוֹצִים לְקַבֵּל עֲלֵיהֶם עַל מִצְוֹת,
וְלֹהַפְּלֵל בְּכָלֵל יִשְׂרָאֵל, וְלִפְיֶכָּךְ קְרוּבֵיהֶם לֹא
הִתְאָבְלוּ עֲלֵיהֶם, אֶלֶּא אֲדַרְבָּא, שְׁמָחוּ מְאֹד
בְּמִיתָתָם, פִּי בְּאֲבָד רְשָׁעִים רְנָה' -
כְּשֶׁהַרְשָׁעִים מֵתִים, יֵשׁ לְשִׁמְחוֹ וּלְשִׁבְחָה
לְהַקְבָּה' (משלי יא, י⁷³).

וּבְיָמֵים הַקְּדָמוֹנִים, הָיוּ מְלוֹי הַמֵּת עוֹשִׂים
מוֹשְׁבוֹת וּמַעֲמֹדוֹת - הוֹלְכִים מַעַט וְיוֹשְׁבִים,

צִיּוֹנִים וּמְקוֹדוֹת

משבעה מעמדות ומושבות למת וכו', כגון עמדו
יקרים עמודו [לאחר שישבו מעט, היה הממונה אומר
להם, עמדו ולכו אל מקום אחר. ולאחר שישבו מעט,
היה הממונה אומר להם] שבו יקרים שבו, אמרו לו,
אם כן [שלא אמרו דברי הספד במושבות
ובמעמדות], אף בשבת מותר לעשות כן [כשסיימו
את הקבורה בערב שבת סמוך לחשיכה, יהא מותר
לעשות מושבות ומעמדות בשבת, אלא ודאי שהיו
אומרים שם דברי הספד, ולכן אסור לעשות
המעמדות והמושבות בשבת]. וזה לשון הרשב"ם
(ד"ה משבעה), בחזירתן מן הקבר, הולכין מעט
ויושבין, לנחם האבל, או להרבות צער על המת
שמת, ולהרבות בכבי, ולתת איש אל לבו לשוב
בתשובה, כי חיי האדם הבל, ועומדין והולכין מעט,
וחוזרין ויושבין מעט, כך עושין שבעה פעמים. וכן
הוזכר ענין עשיית מעמד ומושב, במשנה במגילה
(כג, ב). ונתבאר עניינם במעבר יבק (דשפת אמת מאמר
ב פרק ל).

שפרקו עול המצות מעל צוארם, ואין נכללים בכלל
ישראל בעשייתם, ובכבוד המועדות ושיבת בתי
כנסיות ובתי מדרשות, אלא הרי הם כבני חורין
לעצמן כשאר האומות, וכן המומרים והמוסרים, כל
אלו אין אוננים ואין מתאבלים עליהם, אלא אחיהם
ושאר קרוביהם לובשים לבנים ומתעטפים לבנים,
ואוכלים ושותים ושמיחים. ומקור ההלכה, במסכת
שמחות (פ"ב ה"ח). כג. זה לשון המדרש
(שהש"ר ב, יג), 'התאנה חנטה פגיה' (שם), אלו פושעי
ישראל שמתו בשלשה ימי אפילה, שנאמר (שמות י,
כב) 'ויהי חושך וגו' לא ראו איש את אחיו'. וראה
עוד בהערה להלן בסמוך. כג. לשון הפסוק,
'בָּטוּב צְדִיקִים תַּעֲלֶז קְרִיָּה וּבְאֲבָד רְשָׁעִים רְנָה'. וראה
בלבוש (יו"ד שם ס"ה) שהביא פסוק זה בטעם דין
השו"ע שיש לשמות במיתת הרשעים. ובסנהדרין
(ק"ג, ב) אמרו, רשע אבד מן העולם, טובה באה
לעולם, שנאמר 'ובאבוד רשעים רנה'.
כד. לשון הגמרא (ב"ב שם), תנו רבנן, אין פוחתין

ספר 'זרע שמשון' המנוקד

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקד הלאחד הוא תענוז